

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Приходько Т.П., Іванюк Н.Г.

**Україна, м. Дніпропетровськ, Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара,**

Дніпропетровське вище училище фізичної культури

В умовах соціально-економічних перетворень в Україні здоров'я української нації належить до рангу пріоритетних ідеалів і національних інтересів. Саме тому пошук способів оптимізації підготовки педагогів фізичного виховання є стратегічно важливим завданням сучасної педагогічної науки та практики.

Серед основних завдань, що стоять перед системою вищої педагогічної освіти, важливе місце посідає завдання підготовки компетентнісного фахівця широкого профілю, подальше посилення фундаментальної освіти й наближення її до дослідницької та практичної професійної діяльності, тому мета навчання має передбачити оптимальне поєднання теоретичних знань і творчих здібностей майбутніх педагогів, що уможливило б їм після закінчення ВНЗ самостійно підвищувати рівень своєї освіченості й професійної підготовки, знаходити принципово нові розв'язки проблем науки і практики [5, с. 10].

Комунікативна компетентність педагога, майстерність психологічного спілкування є необхідним інструментом гуманізації освіти. Високих результатів в своїй діяльності може досягти лише той педагог, який вміє налагодити стосунки з вихованцями, якому притаманні вміння зрозуміти своїх партнерів, спрямувати процес спілкування на досягнення педагогічних завдань [6, с. 64].

Актуальність дослідження й вирішення зазначеної проблеми пояснюється тим, що в сучасному українському середовищі високий рівень комунікативної компетентності в поєднанні з педагогічною майстерністю і психологічною культурою викладачів, впровадження здобутків психологічної науки в педагогічну практику є дуже важливим для підвищення ефективності навчального процесу у вищій школі. Вміння педагога вступати в комунікацію, спілкуватись без обмежень, бути зрозумілим допоможе зрозуміти інших, а саме учня, студента, колег.

Проблемам комунікативної підготовки майбутнього педагога присвячено велику кількість досліджень як психологів так і педагогів: теоретико-методологічні основи професійного спілкування (А.В. Киричук, С.Д. Максименко, Л.Є. Орбан, Л.О. Савенкова, А.А. Синиця, В.А. Семиченко, Т.М. Титаренко, Т.С. Яценко); проблеми педагогічної взаємодії (Г.А. Бал, М.Г. Вієвська, В.В. Власенко, Л.В. Нечаєва); формування у майбутнього вчителя індивідуального стилю педагогічного спілкування (А.А. Андрєєв, В.М. Галузяк, Г.М. Мешко); формування комунікативних вмінь і навичок (З.І. Білоусова, І.Г. Кирилова, М.П. Васильєва, Н.М. Косова, М.А. Коць, Т.Я. Шепеленко); способи комунікативної підготовки вчителя (О.Р.Березюк, В.П.Наумов); культура педагогічного спілкування (Ф.Ф. Байкін, В.С. Грехньов, Т.С. Гриценко, І.А. Ільяєва).

Проблема розвитку комунікативної компетентності педагога фізичного виховання ще недостатньо вивчена. Існують методики і технології, завдяки яким можна підвищити рівень комунікативної компетентності педагога фізичного виховання, але вони не можуть повною мірою вирішити завдання її розвитку. Адже професійна діяльність педагога фізичного виховання дуже специфічна і продовжується недооцінюватися. Також відсутні і спеціальні дослідження проблеми комунікативної компетентності педагога фізичного виховання. Ситуація, яка склалася з молодими фахівцями викликає тривогу: на роботу приходять люди, що не мають здібностей до творчої праці, не бажають і не вміють спілкуватись.

Вища школа вступила в ту пору, коли вона повинна перейти на нові принципи роботи, щоб виправити це положення. Головний з них – навчання не лише заради отримання знань, але і заради підготовки до конкретної справи [4, с. 120].

Українська сучасна вища школа висуває нові вимоги до педагога, у тому числі і до педагога фізичної культури, його професійної діяльності як діяльності особливого гуманістичного типу, головним пріоритетом якої є розвиток особистості студента, спілкування з яким повинне будуватися на основі діалогу, відкритості і поваги. Очевидно, що рішення цих проблем знаходиться в прямій залежності від рівня комунікативної компетентності педагога фізичного виховання.

Важливим показником соціально-психологічної пристосованості людини до спортивно-педагогічної діяльності є комунікативна компетентність – узагальнена інтегральна характеристика особи, що формується на основі психологічних знань, і

значною мірою опосередкована особовими особливостями суб'єкта. В силу специфічності спортивно-педагогічної діяльності комунікативна компетентність повинна розглядатися як одна із складових професійної майстерності педагога. Враховуючи значення комунікативної компетентності в рішенні професійних завдань спортивного педагога, в окремих випадках можна говорити про професійну непридатність суб'єкта до спортивно-педагогічної діяльності, особливо при акцентованому прояві окремих рис характеру [1, с. 49].

Проблема підготовки різнобічного фахівця, що має високий рівень культури (у тому числі і культури слова) і мобільно діє в умовах динамічного суспільства – методологічна і теоретична проблема фізкультурної освіти – у наш час займає уми багатьох дослідників і ще не вирішена остаточно.

Однією з головних умов вирішення цієї проблеми є цілеспрямоване формування у майбутнього фахівця, як педагога фізичного виховання, комунікативної компетентності.

У педагогічній науці недостатньо досліджувалося питання про формування комунікативної компетентності студентів як однієї із складових професійної компетентності. Це націлює на звернення до робіт, в яких узагальнені дослідження по формуванню комунікативної компетентності майбутніх педагогів. Слід зауважити, що в цьому питанні немає єдиних підходів. Одні дослідники розглядають комунікативний потенціал людини, інші розвиток комунікативної культури, треті – питання комунікативної готовності студентів, четверті – формування комунікативної компетентності [7, с.78-81].

Для вирішення проблеми комунікативної компетентності майбутнього педагога фізичного виховання велике значення має і розвинена мовна культура. Ученими-педагогами в області фізкультурної освіти вже проводилися дослідження цієї сторони професійної підготовки студентів інститутів фізичної культури (І.Х. Кобер, Т.А. Маркіна, Н.В. Киршєва, В.П. Косихін та ін.), які визначили комунікативні уміння майбутніх фахівців, не звернувши при цьому належної уваги на мовні комунікативні уміння. Вони виділили такі необхідні майбутньому викладачеві фізичної культури і тренерові комунікативні уміння, як уміння використати вербальні методи при навчанні, уміння знаходити контакти з батьками, передбачати і запобігати конфліктам з учнями. Окрім цих умінь дослідники виділяють групу так званих інформаційних умінь (тобто

умінь володіння усною мовою як засобом передачі інформації), в число яких входять уміння чітко пояснюватися, говорити доступною зрозумілою мовою, дохідливо передавати наукові факти і методичні вказівки, а також уміння виступити з доповіддю з проблеми фізичного виховання перед батьками, перед колегами, пресі, вміння провести бесіду та ін.[4, с. 123].

Для майбутнього педагога фізичного виховання високий рівень мовної підготовки – це його інтелект, його організуючі здібності, його культура.

При сформованій мовній компетентності можна говорити про формування комунікативних умінь, особливо в учбово-професійній сфері спілкування, оскільки саме спілкування в цій сфері стає серйозною проблемою для учнів з моменту навчання у ВНЗ. Адже, студенти фізкультурних ВНЗ не уміють висловлювати свої думки, вести дискусію, логічно переробляти інформацію, не знайомі з проблемним методом викладу матеріалу, тобто не уміють вступати в комунікацію в необхідних їм сферах спілкування [4, с. 124].

На підставі відсутності єдиного підходу до визначення комунікативної компетенції, як проблеми, з'являються протиріччя:

- між зростаючими вимогами до комунікативної компетентності майбутнього педагога і недостатнім рівнем його розвитку;

- між пошуком ефективних форм, методів, засобів, умов формування комунікативної компетентності і відсутністю практичних методичних рекомендацій по її формуванню;

- між потребою сучасної школи в учителях, що володіють практичними комунікативними вміннями, і недостатньою орієнтацією педагогічної підготовки майбутнього педагога на розвиток гуманістичної взаємодії з школярами [3, с. 88].

Таким чином, формування комунікативної компетентності майбутнього педагога фізичного виховання є актуальним завданням сучасного суспільства, рішення якого, має важливе значення як для кожної конкретної людини, так і для суспільства в цілому. Крім того, актуальність дослідження обумовлена значущістю проблеми формування комунікативної компетентності комунікативних умінь і навичок майбутніх педагогів фізичного виховання, оскільки неможливо без комунікативних умінь, без невербальної

комунікації (рухових умінь та ін.) підготувати підростаюче покоління до певних умов життя.

Проблема набуває особливого значення в даний час, коли змінилась цільова спрямованість фізичного виховання, суть якого зводиться до формування фізичної культури особи, це вимагає постійного комунікативно-контактного суб'єктивно-об'єктивного взаємозв'язку [2].

Нажаль, сучасний студент фізкультурного ВНЗ не вміє володіти різними видами інформації, не вміє вести дискусію по проблемам розвитку спорту і занять фізичною культурою, не має чіткої власної позиції по даним питанням, не вміє аналізувати і оцінювати діяльність одногрупників, не може дати рекомендації для самостійного зайняття фізкультурою, спираючись на сучасні фізкультурно-оздоровчі технології.

Відсутність здібностей спілкуватись і підтримувати контакти з іншими людьми, неготовність і спроможність ефективно вирішувати складні питання, які виникають в процесі спілкування між студентами і навчальному процесі є важливою проблемою в сучасній педагогіці. Адже комунікативно розвинений майбутній педагог фізичного виховання це – педагог майбутнього, це – педагог європейського стандарту, це – показник успішності розвитку української вищої школи.

Майбутньому педагогові фізичного виховання, який має комунікативну компетентність на низькому рівні, дуже важко буде стати професіоналом своєї справи тому, що так чи інакше, незалежно від спеціалізації, йому належить працювати з людьми, спілкуватися з ними, правильно використовувати мову як засіб дії.

Педагог, що має комунікативну компетентність, уміє вступати в комунікацію, невимушено спілкуватися, досягати бажаних результатів в спілкуванні з людьми, уникаючи при цьому небажаних ефектів. Такий педагог володіє колективною професійною діяльністю і прийомами професійного спілкування. Розвиток комунікативної компетентності педагога – це один із способів самореалізації учасників навчально – виховного процесу, у тому числі і підвищення якості освіти.

Розвинена комунікативна компетентність грає велику роль для майбутнього педагога фізичного виховання тому, що це не просто навички застосування мовних і немовних засобів в конкретному контексті і ситуації спілкування, уміння ефективно впливати на співбесідника, а й уява про діяльнісну мету свого мовлення, усвідомлення

комунікативного сенсу спілкування, творче володіння лексичним запасом і необхідними граматико-синтаксичними схемами, інтелектуальна готовність до прийняття мотивованого рішення про закінчення висловлювання.

Література

1. Бабушкін Г.Д. Психология физической культуры и спорта: учебник для высших физкультурных учебных заведений / Г. Д. Бабушкин, В. Н. Смоленцева. – Омск : СибГУФК, 2007. – 270 с.

2. Бібліотека он-лайн [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: <http://book.net/index.php?p=achapter&bid=15909&chapter=1>

3. Гаркуша С. В. Компоненти професійної майстерності майбутніх учителів фізичної культури / С. В. Гаркуша // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки . – 2013. – Вип. 108.2. [Електронний ресурс] Режим доступу: URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VchdpuP_2013_2_108_8.pdf

4. Люлевич И.Ю. Проблема формирования коммуникативной компетентности у студентов ИФК / И.Ю. Люлевич, К.В. Новохатня. // Юбилейный сборник трудов ученых РГАФК, посвященный 80-летию академии. – М., 1998. – Т. 5. – С. 120 – 124.

5. Михайлинин Г.Й. Формування професійних умінь майбутніх вчителів у системі виховної роботи вищих навчальних закладів фізичного виховання: дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Михайлинин Галина Йосипівна – К., 2006. – 227с.

6. Сайт професійного розвитку [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL http://cpr-slavutich.at.ua/psych_slyg/prosv_pedag/kkp.htm

7. Серегина Т.П. Коммуникативная компетентность как профессиональная ценность современного педагога [Електронний ресурс] / Т.П.Серегина // Режим доступу: URL: <http://festival.1september.ru/articles/2145>